

MADDE 78

DR. ÖGR. ÜYESİ BAŞAK GÜNEŞ

SAĞLIK HİZMETİ SUNUCULARININ KAYIT VE BİLDİRİM ZORUNLULUĞU VE KONTROL YETKİSİ

MADDE 78- Kurum ile sözleşmesi olan, tüm sağlık hizmeti sunucuları, sağlık hizmeti sunduğu tüm kişilere ait sözleşme hükümlerinde yer verilen bilgileri, belirlenen yöntemlere ve süreye uygun biçimde elektronik ortamda veya yazılı olarak Kuruma göndermek zorundadır. Bu bilgiler gönderilmeksizin talep edilen sağlık hizmeti bedelleri, bilgiler gönderilinceye kadar ödenmez.¹

Genel sağlık sigortalısı ve bakmakla yükümlü olduğu kişinin sağlık bilgilerinin gizliliği esastır. (İptal ikinci cümle: Anayasa Mahkemesi'nin 25/12/2014 tarihli ve E.: 2014/74, K.: 2014/201 sayılı Kararı ile.) (Ek cümle: 17/4/2008-5754/66 md.; İptal cümle: Anayasa Mahkemesi'nin 25/12/2014 tarihli ve E.: 2014/74, K.: 2014/201 sayılı Kararı ile.)

Kurum, genel sağlık sigortası hükümlerinin uygulanmasıyla ilgili olarak işverenler, sağlık hizmeti sunucuları ve diğer gerçek ve tüzel kişiler nezdindeki defter, belge ve bilgileri inceleyebilir, ibrazını isteyebilir.

Kurum, bu Kanunda belirtilen görevleriyle ilgili olarak sağlık hizmeti sunucularının yürüttüğü hizmet ve işlemleri kontrol yetkisine sahiptir. Kurum, bu yetkisini görevlendirdiği perso-

¹ 17/4/2008 tarihli ve 5754 sayılı Kanunun 65 inci maddesiyle; bu fıkrada yer alan "olup olmadığına bakılmaksızın tüm" ibaresi "olan," şeklinde değiştirilmiştir.

neli vasıtasıyla veya kamu kurumları ve özel kurumlardan hizmet satın almak suretiyle kullanabilir.

İLGİLİ MEVZUAT: 5502 sayılı Sosyal Güvenlik Kurumuna İlişkin Bazı Düzenlemeler Hakkında Kanun, 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu, 6698 sayılı Kişisel Verilerin Korunması Kanunu, 4 sayılı Bakanlıklara Bağlı, İlgili, İlişkili Kurum ve Kuruluşlar ile Diğer Kurum ve Kuruluşların Teşkilatı Hakkında Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi, Genel Sağlık Sigortası Uygulama Yönetmeliği, Hasta Hakları Yönetmeliği, Kişisel Sağlık Verileri Hakkında Yönetmelik, Sosyal Güvenlik Kurumu Nezdindeki Verilerin Korunmasına ve İşlenmesine İlişkin Yönetmelik

KAYNAKÇA

Alçın, A. A. (2022), "Türk Hukukunda Kişisel Sağlık Verileri ve İdarenin Kişisel Sağlık Verilerini Koruma Yükümlülüğü", *Türkiye Adalet Akademisi Dergisi*, Yıl 13, Sayı 51, Ankara, 365-410.

Altundış, M. (2016), "Tıbbi Kişisel Verilerin Tutulması ve Korunması Yükümlülüğü ve İdarenin Bu Yükümlülüğünü Yerine Getirmemesinden Doğan Sorumluluğu" *Türkiye Adalet Akademisi Dergisi*, Yıl 7, Sayı 28, Ankara, 313-351.

Arıcı, K. (2009), "Türk Genel Sağlık Sigortası Sisteminin Yeterliliği Sorunu", *Sicil İş Hukuku Dergisi*, Yıl 4, Sayı13, İstanbul, 148-257.

Atalay, H. N. (2021), "Mahremiyet Kapsamında Kişisel Sağlık Verilerinin Korunması ve Depolanması", *Sosyal Çalışmalar Üzerine Akademik Perspektif Dergisi*, Sayı 1, 1-20.

Bulut, M. (2020), "Özel Bir Hukuksal Koruma ve Veri Kategorisi Alanı: Hassas Kişisel Veriler", *Ankara Barosu Dergisi*, Sayı 3, Ankara, 101-150.

Güzel, A.; Okur, A. R.; Caniklioğlu, N. (2021), *Sosyal Güvenlik Hukuku*, 19. Bası, Beta, İstanbul.

Işık, O. (2022), "Kişisel Verilerin Korunması Kanunu Kapsamında Veri Sorumlusu Olarak Sosyal Güvenlik Kurumu", *Erciyes Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, Sayı 17/2, Erciyes, 263-362.

Küzeci, E. (2020), *Kişisel Verilerin Korunması*, 4. Baskı, On İki Levha, İstanbul.

Par, Ö. E., Soysal, E. (2011), "Kişisel Sağlık Bilgilerinin Güvenliği Açısından Medula'da Kullanılan Yasa ve Standartların HIPAA ile Karşılaştırılması", 8. *Ulusal Tıp Bilişimi Kongresi*, 17-20 Kasım, Antalya, 82-88.

Sözer, A. N. (2024), *Türk Genel Sağlık Sigortası*, 4. Bası, Beta, İstanbul.

Yelmen, Â. (2023), “Kişisel Sağlık Verilerinin Elektronik Ortamda İşlenmesi Üzerine Bir Değerlendirme”, *Erciyes Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, Sayı 18/2, Erciyes, 743-806.

Yüksel, G. (2018), “Kişisel Sağlık Verilerinin Hukuki Korunması”, *Sağlık Akademisyenleri Dergisi*, Sayı 6, Ankara, 1-10.

ANLATIM PLANI

Giriş

I. Sağlık Bilgilerinin Gizliliği İlkesi

A) Genel Olarak Sağlık Bilgilerinin Gizliliği İlkesi ve Kişisel Sağlık Verileri

B) Sosyal Güvenlik Kurumu Tarafından Kişisel Sağlık Verilerinin Korunması ve İşlenmesi

1. Kurum tarafından kişisel sağlık verilerinin işlenmesinin hukuki dayanakları

2. SGK Veri Yönetmeliği'nde yer alan bazı kavramlar

3. Kurumun kişisel sağlık verilerini işlemesi ve sır saklama yükümlülüğü

II. Sosyal Güvenlik Kurumunun Denetim Yetkisi

Sonuç

AÇIKLAMA

GİRİŞ

Genel sağlık sigortası sisteminin mevzuatta öngörüldüğü şekilde işleyebilmesi için Sosyal Güvenlik Kurumuna geniş bir kontrol ve denetim yetkisi tanınmıştır. 5510 s. K. m.78 hükmünde de temel olarak bu husus ele alınmaktadır; ancak Kurum kontrol ve denetim yetkisini kullanırken işin doğası gereği kişilerin sağlık verilerine ulaşmaktadır. Kişisel verilerin korunması hakkı anayasal güvenceye kavuşturulmuş bir haktır. Kişisel sağlık verilerinin de söz konusu hakkın kapsamında korunduğuna ilişkin şüphe bulunmamaktadır. Nitekim 5510 s. K. m.78'de de sağlık bilgilerinin gizliliği ilkesine yer verilmiştir. Aşağıda ilgili hususlar açıklanacaktır; ancak belirtmek gerekir ki kişisel sağlık verilerinin korunması, bir monografinin konusunu oluşturacak ölçüde geniş bir konudur. 5510 s. K. m.78'in “Sağlık hizmeti sunucularının kayıt ve bildirim zorunluluğu ve kontrol yetkisi” şeklindeki kenar başlığından da anlaşılacağı üzere bahsi geçen ilkenin maddede dile getirilmesi, esasen Kurumun kontrol ve denetim yetkisi ile ilişkisinden kaynaklanmaktadır. Kişisel sağlık verilerine dair açıklamalarımız da bu ilişki ile sınırlı tutulmuştur.

I. SAĞLIK BİLGİLERİNİN GİZLİLİĞİ İLKESİ

A) Genel Olarak Sağlık Bilgilerinin Gizliliği İlkesi ve Kişisel Sağlık Verileri

Sağlık bilgilerinin gizliliği esası, tıp etiğinin temellerindedir ve sağlık hizmetlerinde görev alan herkes tarafından titizlikle uyulması gereken bir ilkedir². Nitekim Hasta Hakları Yönetmeliği'nde³ de sağlık hizmetinin verilmesi sebebiyle edinilen bilgilerin, kanun ile müsaade edilen haller dışında, hiçbir şekilde açıklanamayacağı öngörülmüştür (m.23/f.1). 5510 s. Kanun'da da "Genel sağlık sigortalısı ve bakmakla yükümlü olduğu kişinin sağlık bilgilerinin gizliliği esastır." hükmü ile sağlık bilgilerinin gizliliği ilkesine yer verilmiştir. Sağlık bilgilerinin gizliliği ilkesi, kişisel sağlık verileri kavramına ve bu kavrama ilişkin mevzuata değinmeyi gerektirmektedir.

Anayasa'nın "Özel hayatın gizliliği" kenar başlıklı 20. maddesine 2010 yılında eklenen hükümlerle⁴ herkesin, kendisiyle ilgili kişisel verilerin korunmasını isteme hakkına sahip olduğu; bu hakkın kişinin kendisiyle ilgili kişisel veriler hakkında bilgilendirilme, bu verilere erişme, bunların düzeltilmesini veya silinmesini talep etme ve amaçları doğrultusunda kullanılıp kullanılmadığını öğrenmeyi de kapsadığı; kişisel verilerin, ancak kanunda öngörülen hallerde veya kişinin açık rızasıyla işlenebileceği ve kişisel verilerin korunmasına ilişkin esas ve usuller kanunla düzenleneceği öngörülmüştür. Anayasa Mahkemesi tarafından da belirtildiği üzere, "Kişisel verilerin korunması hakkı, kişinin insan onurunun korunmasının ve kişiliğini serbestçe geliştirebilmesi hakkının özel bir biçimi olarak, bireyin hak ve özgürlüklerini kişisel verilerin işlenmesi sırasında korumayı amaçlamaktadır."⁵

Anayasa m.20'de yer alan kişisel verilerin korunmasına ilişkin esas ve usullerin kanunla düzenleneceği hükmüne uygun olarak kişisel veriler hususunda genel kanun niteliğindeki 6698 s. Kişisel Verilerin Korunması Kanunu⁶ (KVKK) çıkarılmıştır.

KVKK'ye göre, kişisel veri "kimliği belirli veya belirlenebilir gerçek kişiye ilişkin her türlü bilgiyi" (m.4/f.1-d), kişisel sağlık verisi ise "Kimliği belirli ya da belirlenebilir gerçek kişinin fiziksel ve ruhsal sağlığına ilişkin her türlü bilgi ile kişiye sunulan sağlık hizmetiyle ilgili bilgileri" ifade etmektedir (m.4/f.1-i). Bu verilere örnek olarak hastalığın türü, hastanın kişisel durumu, hastalığın öyküsü, teşhis, tedavi süreci, tahlil ve test sonuçları, hastalığın hasta üzerindeki psikolojik etkileri, hasta dosyası, kullandığı ilaçlar, uygulanan aşılar, kullandığı

² Güzel ve diğ., 2021: 862.

³ RG S. 23420, T. 01.08.1998.

⁴ 5982 s. Türkiye Cumhuriyeti Anayasasının Bazı Maddelerinde Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun, RG S. 27580, T. 13.05.2010.

⁵ AYM 25.12.2014 E. 2014/74, K. 2014/201. Kişisel verilerin korunması hakkına ilişkin detaylı bilgi için bkz. Küzeci, 2020: 66 vd.; Alçın, 2022: 384 vd.

⁶ RG S. 29677, T. 07.04.2016.

protezler, engellilik durumu ve geçmişteki sağlık kayıtları gibi veriler verilebilir⁷.

KVKK'de, kişisel verilerin işlenmesi kavramına da yer verilmiştir. Kanun'a göre "kişisel verilerin tamamen veya kısmen otomatik olan ya da herhangi bir veri kayıt sisteminin parçası olmak kaydıyla otomatik olmayan yollarla elde edilmesi, kaydedilmesi, depolanması, muhafaza edilmesi, değiştirilmesi, yeniden düzenlenmesi, açıklanması, aktarılması, devralınması, elde edilebilir hâle getirilmesi, sınıflandırılması ya da kullanılmasının engellenmesi gibi veriler üzerinde gerçekleştirilen her türlü işlem", kişisel verilerin işlenmesi kapsamındadır (KVKK m.3/f.1-e). Kişisel verilerin, başka verilerle eşleştirilerek dahi hiçbir surette kimliği belirli veya belirlenebilir bir gerçek kişiyle ilişkilendirilemeyecek hâle getirilmesi "anonim hâle getirme" kavramı ile açıklanmaktadır (KVKK m.3/f.1-b). Kişisel verilerin işleme amaçlarını ve vasıtalarını belirleyen, veri kayıt sisteminin kurulmasından ve yönetilmesinden sorumlu olan gerçek veya tüzel kişi ise veri sorumlusu olarak adlandırılmaktadır (KVKK m.3/f.1-ı). Bu bağlamda Sosyal Güvenlik Kurumu da veri sorumlusudur⁸.

Kişisel verilerin işlenmesinde, hukuka ve dürüstlük kurallarına uygun olma; doğru ve gerektiğinde güncel olma; belirli, açık ve meşru amaçlar için işleme; işlendikleri amaçla bağlantılı, sınırlı ve ölçülü olma ve ilgili mevzuatta öngörülen veya işlendikleri amaç için gerekli olan süre kadar muhafaza edilme ilkelerine uyulması gerekmektedir (KVKK m.4)⁹. Kişisel verilerin işlenmesine ilişkin koşullar Kanun'un 5. maddesinde öngörülmüştür; ancak kişisel sağlık verileri KVKK'de özel nitelikli veriler arasında kabul edilmiştir¹⁰ ve özel nitelikli kişisel verilerin işlenme şartları m.6'da ayrıca düzenlenmiştir. Kanun uyarınca özel nitelikli kişisel verilerin, kural olarak ilgilinin açık rızası¹¹ olmadan işlenmesi yasaktır (m.6/f.2). Sağlığa ilişkin kişisel verilerin ilgilinin açık rızası olmadan işlenebilmesi, ancak sır saklama yükümlülüğü altında bulunan kişiler veya yetkili kurum ve kuruluşlar tarafından, kamu sağlığının korunması, koruyucu hekimlik, tıbbî teşhis, tedavi ve bakım hizmetlerinin yürütülmesi, sağlık hizmetleri ile finansmanının planlanması ve

⁷ Alçın, 2022: 374; Işık, 2022: 315.

⁸ Işık, 2022: 276-279.

⁹ Kişisel verilerin işlenmesi hakkında detaylı bilgi için bkz. Küzeci, 2020: 370 vd.; Işık, 2022: 22 vd.; Bulut, 2020: 129 vd.; Yelmen, 2023: 766 vd.; Alçın, 2022: 375 vd.

¹⁰ KVKK m.6/f.1 uyarınca "Kişilerin ırkı, etnik kökeni, siyasi düşüncesi, felsefi inancı, dini, mezhebi veya diğer inançları, kılık ve kıyafeti, dernek, vakıf ya da sendika üyeliği, sağlığı, cinsel hayatı, ceza mahkûmiyeti ve güvenlik tedbirleriyle ilgili verileri ile biyometrik ve genetik verileri özel nitelikli kişisel veridir." Kişisel veriler ve özel nitelikli (hassas) kişisel veriler hakkında detaylı bilgi için bkz. Küzeci, 2020: 277 vd.; Işık, 2022: 310 vd.; Bulut, 2020: 105-115; Alçın, 2022: 372-373; Yelmen, 2023: 746-751; Altundiş, 2016: 317-322.

¹¹ Açık rıza, "belirli bir konuya ilişkin, bilgilendirilmeye dayanan ve özgür iradeyle açıklanan rızayı" ifade eder (m.3/f.1-a).

yönetimi amacıyla gerçekleştirilebilir (m.6/f.3). İlgili hususta Kişisel Sağlık Verileri Hakkında Yönetmelik (KSVHY)¹² mevcuttur¹³.

B) Sosyal Güvenlik Kurumu Tarafından Kişisel Sağlık Verilerinin Korunması ve İşlenmesi

1. Kurum tarafından kişisel sağlık verilerinin işlenmesinin hukuki dayanakları

Sosyal Güvenlik Kurumunun temel amaçları içerisinde sosyal güvenlik politikalarını uygulamak, bu politikaların geliştirilmesine yönelik çalışmalar yapmak, hizmet sunduğu gerçek ve tüzel kişileri hak ve yükümlülükleri konusunda bilgilendirmek, haklarının kullanılmasını ve yükümlülüklerinin yerine getirilmesini kolaylaştırmak, sosyal güvenlik sözleşmelerini uygulamak, sosyal güvenlik alanında eğitim, araştırma ve danışmanlık faaliyetleri yapmak ve yaptırmak ile kamu idareleri arasında koordinasyon ve işbirliğini sağlamak yer almaktadır¹⁴. Bunun yanı sıra, 5510 s. Kanun'da Kuruma genel sağlık sigortası bağlamında sağlık hizmeti bedellerini ödemek (m.72), sağlık hizmeti sunucularına yönelik denetim ve kontrol yapmak (m.78) gibi yükümlülükler de verilmiştir. Yukarıda yer verdiğimiz KVKK m.6 hükmü dikkate alındığında Sosyal Güvenlik Kurumunun açık rıza olmaksızın kişisel sağlık verilerini işleyebileceği anlaşılmaktadır¹⁵. Nitekim 5510 s. Kanun'da Kurumun, genel sağlık sigortası hükümlerinin uygulanmasıyla ilgili olarak işverenler, sağlık hizmeti sunucuları¹⁶ ve diğer gerçek ve tüzel kişiler nez-

¹² RG S. 30808, T. 21.06.2019. Bu konuda çıkarılan ilk yönetmelik, Kişisel Sağlık Verilerinin İşlenmesi ve Mahremiyetinin Sağlanması Hakkında Yönetmelik'tir (RG S. 29863, T. 20.10.2016). KVKK'nin yürürlüğe girmesinden kısa bir süre sonra kabul edilen söz konusu Yönetmelik, konuyla ilgili çalışma yapanlardan görüş alınmaksızın hazırlanması sebebiyle eleştirilmiş ve mevzuata uygun olmadığı ifade edilmiştir (Atalay, 2021: 7). Nitekim Danıştay tarafından Yönetmeliğin durdurulması kararı verilmiştir (Danıştay 15D 06.07.2017 E. 2016/10500). Bunun üzerine 2017 yılında Kişisel Sağlık Verilerinin İşlenmesi ve Mahremiyetinin Sağlanması Hakkında Yönetmelikte Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik yayımlanmıştır (RG S. 30250, T. 24.11.2017). ancak bu Yönetmeliğin yürürlüğü de, bir düzenlemenin tamamının yürütülmesinin durdurulması veya iptal edilmesi üzerine, ilgili düzenlemede kısmi değişiklikler yapılarak hukuka aykırılığı saptanmış olan bu düzenlemenin canlandırılması hukuken mümkün olmadığı gerekisiyle Danıştay kararıyla durdurulmuştur (Danıştay 15D 21.2.2018 E. 2018/251).

¹³ KSVHY'nin amacı, "Kişisel Verilerin Korunması Kanunu hükümleri kapsamında, Sağlık Bakanlığının merkez ve taşra teşkilatı birimleri ile bunlara bağlı olarak faaliyet göstermekte olan sağlık hizmeti sunucuları ile bağlı ve ilgili kuruluşları tarafından yürütülen süreç ve uygulamalarda uyulacak usul ve esasları düzenlemektir." (m.1)

¹⁴ Bkz. Bakanlıklara Bağlı, İlgili, İlişkili Kurum ve Kuruluşlar ile Diğer Kurum ve Kuruluşların Teşkilatı Hakkında Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi m.405, RG S. 30479, T. 15.07.2018.

¹⁵ Işık, 2022: 335.

¹⁶ 5510 s. Kanun'da sağlık hizmeti sunucuları "Sağlık hizmetini sunan ve/veya üreten; gerçek kişiler ile kamu ve özel hukuk tüzel kişilerini ve bunların tüzel kişiliği olmayan şubeleri" şeklinde tanımlanmıştır (m.3/f.1-25).

dindeki defter, belge ve bilgileri inceleyebileceği ve ibrazını isteyebileceği öngörülmüştür (m.78/f.3). Bunun yanı sıra, 5510 s. K. m.78/f.1 hükmünde Sosyal Güvenlik Kurumu ile sözleşmesi olan sağlık hizmeti sunucularının, sağlık hizmeti sunduğu kişilere ilişkin, bu kişiler ile akdedilen sözleşme hükümlerinde yer verilen bilgileri Kuruma göndermesi gerektiği ve Kurum tarafından sözleşmeli sağlık hizmeti sunucularına ödenecek sağlık hizmeti bedellerinin, bilgiler gönderilinceye kadar ödenmeyeceği düzenlenmiştir¹⁷. Hükmün ilk halinde bilgi gönderme yükümlülüğü Kurumla sözleşmesi olup olmadığına bakılmaksızın bütün sağlık hizmeti sunucuları için öngörülmüşken 5754 s. K.¹⁸ m.65 ile yapılan değişiklikle söz konusu yükümlülük sadece sözleşmeli sağlık hizmeti sunucuları için getirilmiştir. Sözleşmeli sağlık hizmeti sunucuları, ilgili bilgileri Kurum tarafından belirlenen yöntemlere ve süreye uygun biçimde elektronik ortamda veya yazılı olarak göndermelidir (5510 s. K. m.78/f.1).

5510 s. K. m.78/f.1 hükmünün Anayasa'ya aykırı olduğu ileri sürülmüştür; ancak Anayasa Mahkemesi, itiraz konusu kural gereğince, kişilerin özel hayatlarını ilgilendiren sağlık verilerinin Kurum tarafından alınmasının, özel hayatın gizliliği hakkının sınırlanması sonucunu doğurduğunu; fakat Kurumun faaliyet alanındaki görevlerini yerine getirebilmesi için, sosyal sigortaların ve genel sağlık sigortasının işleyişi ile ilgili verilere ihtiyacı olduğunu belirtmiştir. Zira Kurumun söz konusu verilere sahip olmadan, sağlık hizmetinden faydalanacak kişileri tespit etmesi; sağlık hizmeti sunucularına verdikleri hizmet karşılığında ödeme yapması; denetim ve kontrol görevinin yerine getirmesi ve sosyal güvenlik politikalarının geliştirilmesine yönelik çalışmalar yapması mümkün değildir. Yüksek Mahkemeye göre, ilgili kural özel hayatın gizliliği hakkını kamu yararı amacıyla sınırlandırmakta ve demokratik toplum düzeninde gerekli bir müdahale niteliği taşımaktadır. Yüksek Mahkeme bu doğrultuda itiraz konusu kural ile Kuruma verilen sağlık bilgisi toplama yetkisinin çerçevesinin, Kurumun kuruluş amacı ve faaliyet alanı ile belirlenmesinden ötürü kamu yararı ile özel hayatın gizliliği hakkı arasında adil bir denge kurulduğunu ve Kuruma verilen kişilerin sağlık verilerini alma yetkisinin ölçülülük ilkesine aykırı bir yönünde bulunmadığını ifade ederek iptal istemini reddetmiştir¹⁹.

Öte yandan Anayasa Mahkemesi aynı kararında, 5510 s. Kanun'da m.78/f.2'de sağlık bilgilerinin gizliliği ilkesine ilişkin düzenlemeden sonra yer alan *"Sağlık bilgilerinin ne şekilde korunacağı, ulusal güvenlik nedeniyle sağlık bilgisi*

¹⁷ Genel sağlık sigortası kapsamında sağlık hizmetleri kural olarak Kurum ile sağlık hizmeti sunucuları arasında sözleşme ve protokol yapılması yoluyla sağlanmaktadır. Detaylı bilgi için bkz. MADDE 73, I. GENEL SAĞLIK SİGORTASI KAPSAMINDA SAĞLIK HİZMETLERİNİN SAĞLANMA YÖNTEMLERİ VE KURUM TARAFINDAN SAĞLIK GİDERLERİNİN ÖDENMESİ.

¹⁸ RG S. 26870, T. 08.05.2008.

¹⁹ AYM 25.12.2014 E. 2014/74 K. 2014/201.

paylaşımına açılmayacak kişilerin tespiti ilgili bakanlıkların Önerisi üzerine Bakanlıkça tespit edilir. Bu kişi ve grupların sağlık bilgilerinin nasıl tutulacağı ilgili kuruluşların görüşleri alınarak hazırlanacak yönetmelik ile düzenlenir.” hükmünü, Anayasa’nın 20. maddesinde öngörülen kişisel verilerin korunmasına ilişkin usul ve esasların sadece kanunla düzenlenebileceğine ilişkin güvenceye aykırı bulunarak iptal etmiştir; ancak iptal kararına rağmen 2022 yılında Sosyal Güvenlik Kurumu Nezdindeki Verilerin Korunmasına ve İşlenmesine İlişkin Yönetmelik²⁰ (SGK Veri Yönetmeliği) çıkarılmıştır. Kanaatimizce SGK Veri Yönetmeliği’nde düzenlenen ve aşağıda kısaca değindiğimiz esaslar, Anayasa m.20 hükmü ve Anayasa Mahkemesinin ilgili kararı dikkate alındığında Yönetmelik kapsamındaki hususların ayrı bir kanunla düzenlenmesi gerekirdi.

2. SGK Veri Yönetmeliği’nde yer alan bazı kavramlar

SGK Veri Yönetmeliği kapsamında Kurumun kişisel sağlık verilerini işlemesine ilişkin hususları ele alabilmek için öncelikle Yönetmelik’te yer verilen bazı kavramlara değinmek gerekir.

Yönetmelik’te kişisel veri, kişisel sağlık verisi, kişisel verilerin işlenmesi, anonim hale kavramları KVKK’ye uygun şekilde tanımlanmıştır²¹. Bunun yanı sıra Yönetmelik’te “ticari sır niteliğindeki veri” kavramına yer verilmiştir. İlgili kavram, “*bir ticari işletme veya şirketin kendisine veya muvafakati çerçevesinde gerçek veya tüzel kişilere verilme durumları hariç olmak üzere; herkes tarafından bilinmeyen ve elde edilemeyen, başta rakipleri olmak üzere üçüncü kişilere ve kamuya açıklanması halinde ilgili ticari işletme veya şirketin zarar görme ihtimali bulunan ve ticari işletme veya şirketin ekonomik hayattaki başarı ve verimliliği için ticari önem atfettikleri veriyi*” ifade etmektedir (m.4/f.1-ü).

Yönetmelik incelendiğinde bazı maddelerde “veri aktarımı” ifadesinin bulunduğu görülmektedir. İlgili kavram Yönetmelik’te yahut KVKK’de tanımlanmamıştır. Öte yandan, KVKK’nin “*Kişisel verilerin aktarılması*” kenar başlıklı 8. maddesinde kural olarak ilgili kişilerin açık rıza olmaksızın kişisel verilerin aktarılamayacağı; fakat m.5/f.1 ile yeterli önlemler alınmak kaydıyla m.6/f.3’te belirtilen şartlardan birinin bulunması hâlinde, açık rıza aranmaksızın bu verilerin aktarılabilmesi ve kişisel verilerin aktarılmasına ilişkin diğer kanunlarda yer alan hükümlerin saklı olduğu ifade edilmiştir. Daha önce de belirttiği gibi, KVKK’de kişisel verilerin işlenmesine ilişkin koşullar m.5’te düzenlenmiştir; ancak m.6 ile özel nitelikli özel nitelikli kişisel verilerin işlenmesi şartları ayrıca öngörülmüştür. KVKK m.6/f.3 açık rıza aranmaksızın özel nitelikli verilerin, dolayısıyla kişisel sağlık verilerinin işlenebileceği yukarıda yer verdiğimiz durumları öngörmektedir.

SGK Veri Yönetmeliği uyarınca yetkili Kurum personelinin üçüncü kişilere verilmemek, açıklanmamak ve veri güvenliğine ilişkin yükümlülüklerle uy-

²⁰ RG S. 31755, T. 19.02.2022.

²¹ Bkz. SGK Veri Yönetmeliği m.4/f.1-i, j, k.

mak kaydıyla Yönetmelik kapsamındaki verilere erişimi (m.7/f.1), veri işleyenler tarafından hizmetin gereği olarak veri kayıt sistemlerinden yapılan sorgular (m.8), Kurum dışından görev alan kişilerin anonim verilere erişimi (m.9/f.1-b), anonim veriler ile ticari sır niteliğindeki verileri içeren Kurum istatistik bültenlerinin, istatistik yıllıklarının ve faaliyet raporlarının yayımlanması ve Kurum tarafından kamuya açıklanmış istatistik bültenleri, istatistik yıllıkları, faaliyet raporları ve benzeri yayımlarında yer alan anonim verilerin Kurum dışına verilmesi (m.18) veri aktarımı olarak değerlendirilemez. O halde bu hususlarda KVKK m.8 uygulanmayacaktır.

3. Kurumun kişisel sağlık verilerini işlemesi ve sır saklama yükümlülüğü

Kurumun sır saklama yükümlülüğü kişisel sağlık verilerine ilişkin temel yükümlülükleri arasında yer almaktadır²². Nitekim SGK Veri Yönetmeliği'nde de Kurum adına kişisel verileri, kişisel sağlık verilerini ve ticari sır niteliğindeki verileri işleyen veya görevi gereği bu verilere erişen herkesin, sır saklama yükümlülüğü altında olduğu ve veri gizliliğinin sağlanması amacıyla belirlenen önlemlere uyması gerektiği ifade edilmiştir (m.5/f.4). Bunun yanı sıra, Yönetmelik'te kişisel verileri, kişisel sağlık verileri ile ticari sır niteliğindeki verileri işleyen kişilerin ve bu verilere erişen kişilerin, öğrendikleri verileri mevzuata aykırı olarak başkasına açıklayamayacağı, işleme amacı dışında kullanamayacağı ve sır saklama yükümlülüğünün görevden ayrılımlarından sonra da devam edeceği öngörülmüştür (m.6/f.4). Sosyal Güvenlik Kurumu, veri kayıt sisteminde tuttuğu verilerin her türlü tehlikeye karşı güvenliğinin sağlanması amacıyla güvenlik önlemlerinin hazırlanmasını, uygulamaya konulmasını, güncellenmesini ve denetlenmesini sağlamakla yükümlüdür (m.23).

Özel sağlık hizmeti sunucuları tarafından kişisel sağlık verileri Kuruma MEDULA sistemi aracılığıyla gönderilmektedir²³. MEDULA, SGK Veri Yönetmeliği'nde "sağlık hizmeti kullanım verisi toplamak ve bu verilere dayanarak faturalama işlemini gerçekleştirmek amacıyla Kurum tarafından uygulanan ve işletilen elektronik bilgi sistemi" olarak tanımlanmıştır (m.4/f.1-ö)²⁴. MEDULA'nın, hizmet bedellerinin ödemesini sağlamak amacıyla sağlık hizmeti sunucularının kendi iç süreçlerine müdahale etmeksizin fatura bilgilerini elektronik bir ortamda toplamak amacıyla oluşturulan bütünleşik bir sistem olduğunu ifade etmek mümkündür²⁵.

²² Sözer, 2024: 61; Işık, 2022: 339.

²³ Işık, 2022: 335; Atalay, 2021: 9; Yüksel, 2018: 4; Par-Soysal, 2011: 84.

²⁴ Devlet nezdinde kişisel sağlık verilerinin işlendiği E-nabız gibi başka elektronik sistemler de mevcuttur. Detaylı bilgi için bkz. Yelmen, 2023: 760-763.; Atalay, 2021: 10, 11; Altundiş, 2016: 326 vd.

²⁵ Işık, 2022: 335; Altundiş, 2016: 332.

Kurum personelinin MEDULA sistemine erişimi, kural olarak kullanıcı tanımlanması ve şifre ile erişim yetkisinin verilmesi yoluyla yapılmaktadır. Verilere erişim yetkileri, personelin görev süresi ve kapsamı ile sınırlıdır ve erişim yetkisinin sona ermesini gerektirecek bir durumun meydana gelmesi halinde, personelin görev yaptığı birim tarafından yetkinin kaldırılması ile ilgili gerekli işlemler derhal yapılmalıdır (SGK Veri Yönetmeliği m.7/f.3, f.5). Yönetmelik'te kişisel verilere erişim amaçları da sınırlandırılmıştır. Personelin kişisel verilere erişimi, ancak sağlık hizmetlerine ilişkin fatura bedellerinin incelenmesi ve ödenmesi; Kurumun alacaklarının takip ve tahsili; denetim, teftiş ve kontrol; verilerin işlenmesi; Kurum mevzuatında yer alan sağlık ve sosyal sigorta hizmetlerine ilişkin kontrol parametrelerinin Kurum veri kayıt sistemine aktarılması ve takibi; sağlık ve sosyal sigorta hizmetlerinin izlenmesi, değerlendirilmesi, istatistik üretilmesi ve risk analizi yapılması; sağlık ve sosyal sigorta politikalarının belirlenmesi ile Kurum Hizmet Sunumu Genel Müdürlüğünde yazılım geliştirilmesi, sistem işletimi ve verilerin hazırlanması amacıyla gerçekleştirilebilir (SGK Veri Yönetmeliği m.7).

Belirtmek gerekir ki 5502 sayılı Kanun²⁶ m.35'te Kurumun kişisel sağlık verilerini paylaşmasına ilişkin bazı düzenlemelere yer verilmiştir. 5502 sayılı Kanun uyarınca, Kurum, bu Kanun ve diğer mevzuatla verilen görevleri yerine getirmek amacıyla işlediği kişisel veriler ile ticari sır niteliğinde olan verileri, veri sahibinin noter onaylı muvafakati veya e-Devlet uygulaması üzerinden kimlik teyidi ile verilen izni olmadan gerçek veya tüzel kişilerle paylaşamaz; ancak Kurum tarafından kişisel sağlık verilerinin kamu sağlığının korunması, koruyucu hekimlik, tıbbi teşhis, tedavi ve bakım hizmetlerinin yürütülmesi, verilen sağlık hizmetlerinin uygunluğunun ve yerindeliğinin takibi ve finansmanının planlanması amacıyla talebi hâlinde Sağlık Bakanlığı ile paylaşması mümkündür. İlgili hususlar SGK Veri Yönetmeliği'nde de düzenlenmiştir (m.11, m.12).

Kişilerin Kurumdan kişisel sağlık verilerinin silinmesini ve yok edilmesini isteme hakkı mevcuttur. Söz konusu talepler kişisel verilerin işlenme şartlarının tamamının ortadan kalkıp kalkmadığı yönünde değerlendirme yapılarak karar bağlanır. Kurumun silme ve yok etme yerine verinin anonim hâle getirilmesine karar vermesi de mümkündür. Keza gerekçesini açıklamak suretiyle talebi reddetme hakkı da vardır; ancak Kurum tarafında uygulanan yöntem ve gerekçesi en geç 30 gün içinde ilgili kişiye yazılı olarak veya elektronik tebligat adresine bildirilmelidir (SGK Veri Yönetmeliği m.10).

Kurum nezdinde yukarıda kısaca açıkladığımız hususlara aykırı davranışlar somut olaya göre, 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu m.135'te öngörülen kişisel verileri hukuka aykırı olarak kaydetme, m.136'da öngörülen kişisel verileri hukuka aykırı olarak verme veya ele geçirme yahut m.138'de öngörülen kişisel verileri hukuka aykırı olarak yok etmeme suçunu işlemiş olacaktır. SGK

²⁶ Sosyal Güvenlik Kurumuna İlişkin Bazı Düzenlemeler Hakkında Kanun, RG S. 5502, T. 16.05.2006.

Veri Yönetmeliği'nde Kurum tarafından kendilerine erişim yetkisi verilen kişilerden, kişisel verileri değiştiren veya bütünlüğünü bozanlar hakkında 5237 sayılı Kanun'un ilgili maddeleri uyarınca suç duyurusunda bulunulacağı ifade edilmiştir (SGK Veri Yönetmeliği m.22)²⁷.

II. SOSYAL GÜVENLİK KURUMUNUN DENETİM YETKİSİ

Genel sağlık sigortası ile öngörülen sistemin sürdürülebilirliği bakımından denetimin hayati bir önemi mevcuttur²⁸. Bu bağlamda Sosyal Güvenlik Kurumuna, sağlık hizmetlerinin mevzuata uygun şekilde yönetilmesinin sağlanması ile genel sağlık sigortası kapsamında öngörülen düzenlemelerin adil ve hızlı şekilde uygulanabilmesi için geniş bir denetim yetkisi tanınmıştır²⁹.

Yukarıda da ifade ettiğimiz üzere, Kurumun, genel sağlık sigortası hükümlerinin uygulanmasıyla ilgili olarak işverenler, sağlık hizmeti sunucuları ile diğer gerçek ve tüzel kişiler nezdindeki defter, belge ve bilgilerin ibrazını istemesi ve incelemesi mümkündür (5510 s. K. m.78/f.3). Kanun hükmünün gerekçesinde, düzenleme ile tüm sağlık hizmet sunucularına, bu Kanunda belirtilen amaçlara uygun olarak sundukları sağlık hizmetlerini ve bununla ilgili bilgi ve belgeleri talep halinde uygun ortamlarda Kuruma bildirim yükümlülüğü getirilerek, Kurumun izleme, değerlendirme ve denetim fonksiyonlarını hizmetin gerektirdiği şekilde yerine getirebilmesine olanak tanınmasının amaçlandığı ifade edilmiştir.³⁰

Kurumu bahsi geçen yetkisi Genel Sağlık Sigortası Uygulamaları Yönetmeliği'nde³¹ (GSSUY) de öngörülmüştür; ancak GSSUY'de Kurumun ilgili defter, belge ve bilgilerin ibrazını *hasta mahremiyetini ihlal etmeyecek şekilde* isteyebileceği ifade edilmiştir (m.42/f.1).

Kurumun, görevleriyle ilgili olarak sağlık hizmeti sunucularının yürüttüğü hizmet ve işlemleri kontrol ve denetim yetkisine de söz konusudur (5510 s. K. m.78/f.3). Kurum denetimleri, doğrudan sağlık hizmeti sunucusu bünyesinde veya sağlık hizmeti sunucularında kuracağı provizyon merkezleri aracılığıyla yahut elektronik ve yazılı belgelerin üzerinde gerçekleştirebilir. Kurum tarafından denetimler ihbar veya şikâyete bağlı olarak, gerekçeli olarak, periyodik olarak veya benzeri nedenlerle yapılabilir (GSSUY m.42/f.4). Sağlık hizmeti sunucuları bünyesinde yapılacak denetimlerde Kurum personeline konumlarına uygun bir çalışma ortamı ile görevlerinin ifası sırasında

²⁷ Kişisel verilerin korunması hususu ile ilgili hükümlere aykırı hareket edenler hakkında kabahatler bakımından, KVKK m.18 hükümlerinin uygulanmasını teminen Kişisel Verileri Koruma Kuruluna bildirim yapılmaktadır (SGK Veri Yönetmeliği m.22).

²⁸ Arıcı, 2009: 156.

²⁹ Güzel ve diğ., 2021: 862.

³⁰ <https://mevzuat.tbmm.gov.tr/Kanun/KanunDetay?YasamaKanunId=f72877bd-ec1b-037b-e050-007f01005610&kanunNumarasi=5510#step-2>, E.T. 07.09.2024.

³¹ RG S. 28976, T. 18.04.2014.

gereken her türlü kolaylık ve yardım sağlanmalıdır (GSSUY m.42/f.5). Bunun yanı sıra, sağlık hizmet sunucusu yetkilileri, genel sağlık sigortalısı ve bakmakla yükümlü olduğu kişiler adına düzenledikleri veya tutmak zorunda oldukları her türlü kayıt, fatura ve eki belgeler ile denetim ekibi tarafından hazırlanması istenilen tablo ve raporları denetim süresi içerisinde denetim ekibine göstermek, vermek ve incelenmesine yardımcı olmak zorundadır (GSSUY m.42/f.7). Denetim esnasında sağlık hizmet sunucuları sahipleri ve bu işle ilgili diğer kişiler denetleme ekibinin görevine engel olamazlar (GSSUY m.42/f.6). GSSUY’de denetime engel olanlar hakkında eylemleri başka bir suç oluştursa dahi, asgari ücretin beş katı tutarında idari para cezası uygulanacağı öngörülmüştür (GSSUY m.42/f.6). İlgili düzenleme 5510 s. K. m.102/f.1/1-1’de de öngörülmektedir. 5510 s. K. m.103’te de idari yaptırımlar ve sağlık hizmeti sunucularının sözleşmesinin feshine ilişkin düzenlemeler yer almaktadır.

5510 s. Kanun’da Kurumun, denetim ve kontrol yetkisini görevlendirdiği personeli vasıtasıyla veya kamu kurumları ve özel kurumlardan hizmet satın almak suretiyle kullanabileceği belirtilmiştir (m.78/f.3). Söz konusu yetkinin hizmet satın alma yoluyla nasıl kullanılacağına ilişkin mevzuatta açıklık yoktur. Doktrinde ilgili yetkinin genişliği dikkate alınarak hüküm eleştirilmiş ve Kurumun denetim ve kontrol yetkisi bizzat kullanması gerektiği belirtilmiştir³². Kanaatimizce Kurumun denetime ilişkin yetkisini hizmet satın alma yoluyla kullanabilmesi için buna ilişkin usul ve esasların Kanun’da açıkça düzenlenmesi gerekir.

SONUÇ

5510 s. K. m.78 ile Sosyal Güvenlik Kurumuna genel sağlık sigortasına bağlı kontrol ve denetim yetkisi tanınmıştır. Konuya ilişkin detaylar GSSUY’de yer almaktadır. Kurum kontrol ve denetim yetkisini kullanırken işin doğası gereği kişisel sağlık verilerine ulaşmaktadır. Bu doğrultuda 5510 s. K. m.78 hükmünde sağlık bilgilerinin gizliliği ilkesi de öngörülmüştür. Esasen bu bilgiler Anayasa m.20’de güvence altına alınan kişisel verilerin korunması hakkı kapsamındadır ve KVKK düzenlemelerine tabidir. Maddede yer alan, sağlık bilgilerinin ne şekilde korunacağına Bakanlıkça tespit edileceği ve bu hususta yönetmelik çıkarılacağına ilişkin düzenlemenin, Anayasa m.20’de öngörülen kişisel verilerin korunmasına ilişkin usul ve esasların ancak kanunla düzenlenebileceğine ilişkin hükme aykırı bulunarak Anayasa Mahkemesi tarafından iptal edilmesine karşın 2022 yılında SGK Veri Yönetmeliği çıkarılmıştır. Kanaatimizce Yönetmelik kapsamında düzenlenen hususlar, Anayasa m.20 hükmü ve Anayasa Mahkemesinin iptal kararı dikkate alındığında bu konuda ayrı bir kanun çıkarılması isabetli olacaktır.

³² Güzel ve diğ., 2021: 862.